

УДК 351:34.95

DOI: 10.35432/tisb312024306533

Ірина Матвєєнко

*кандидат наук з державного управління, доцент
доцент кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-2567-9668>
e-mail: irinamatveenko19@gmail.com*

ТИПОЛОГІЯ ВПЛИВІВ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ЗАРУБІЖНИХ НАУКОВО-ПРИКЛАДНИХ ПІДХОДАХ

Стаття розкриває концептуальне підґрунтя для формування єдиного підходу до типології впливів в системі публічного управління. Відзначено, що в зарубіжних дослідженнях представлено концептуальні та теоретичні основи впливів в публічному управлінні. Основною сучасною зарубіжною думкою є підхід, який стосується взаємозалежності впливів, де одні типи впливів призводять до інших. Зроблено наголос, що зарубіжних дослідженнях відсутнє єдине розуміння типології впливів, а отже відсутня їх класифікація. Як правило, типологія впливів здійснюється на основі виявлення спільних ознак, видів, класів тощо. Виділено основну класифікацію типів впливів, яка включає: вплив на розуміння та усвідомлення; вплив на ставлення та зміну погляду; економічний вплив; вплив на навколишнє середовище; вплив на здоров'я: вплив політики; інші форми впливу на прийняття рішень і зміну поведінки; інші впливи, які призводять до соціальних наслідків; вплив на спроможність або підготовленість до змін. В межах концепції New Public Management домінуючими впливами є: політичний вплив та вплив процесу демократизації. На основі проведеного аналізу зарубіжних науково-прикладних досліджень стосовно впливів в публічному управлінні систематизовано типи впливів за: суб'єктами; соціальним значенням; значенням для економічного розвитку; наслідками; рівнями; тривалістю; способом; очікуваннями: залученням громадськості; середовищем; політичним значенням; значенням для здоров'я населення; перевагами; домінуванням; стилем впливу; впливом управлінських систем; міжнародним рівнем.

Ключові слова: впливи, типологія впливів, публічне управління, система впливів, система публічного управління, концепція впливів.

Iryna Matvieienko

*Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Local Self-Government and
Territorial Development of the Educational and Scientific Institute of
Public Service and Management National University "Odesa Polytechnic"
<https://orcid.org/0000-0002-2567-9668>
e-mail: irinamatveenko19@gmail.com*

TYOLOGY OF INFLUENCES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM IN FOREIGN SCIENTIFIC AND APPLIED APPROACHES

The article reveals the conceptual basis for the formation of a unified approach to the typology of influences in the public administration system. It is noted that the conceptual and theoretical foundations of influences in public administration are presented in foreign studies. The main modern foreign thought is an approach that deals with the interdependence of influences, where some types of influences lead to others. It is emphasized that foreign studies lack a unified understanding of the typology of influences, and therefore their classification is lacking. As a rule, the typology of impacts is carried out on the basis of identifying common features, species, classes, etc. The main classification of types of influences is highlighted, which includes: influence on understanding and awareness; influence on attitude and change of view; economic impact; impact on the environment; health impact: policy impact; other forms of influence on decision-making and behavior change; other influences that lead to social consequences; impact on capacity or readiness for change. Within the New Public Management concept, the dominant influences are: political influence and the influence of the democratization process. On the basis of the analysis of foreign scientific and applied research on influences in public administration, the types of influences are systematized by: subjects; social meaning; significance for economic development; consequences; levels; duration; way; expectations: involving the public; environment; political significance; significance for public health; advantages; dominance; influence style; the influence of management systems; international level.

Key words: influences, typology of influences, public management, system of influences, system of public management, concept of influences.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В наукових джерелах відмічається відсутність єдиного підходу до визначення типологізації впливів в публічному управлінні, а отже відсутніми є їх системні класифікації. На відміну від української науки, дана проблематика в зарубіжній науці вивчається давно. Сформовано концептуальні та теоретичні основи впливів в публічному управлінні. Основною сучасною зарубіжною думкою є підхід, який стосується взаємозалежності впливів, де одні типи впливів призводять до інших. В зарубіжних дослідженнях сформовано бачення щодо доцільності розуміння типології впливів, особливо в галузі психології та соціології. Як правило, типологія впливів здійснюється на основі виявлення спільних ознак, видів, класів тощо. Незважаючи на значну увагу з боку дослідників щодо визначення та розуміння типології впливів у системі публічного управління, дана проблематика досліджена не в повній мірі. Це обумовлює потребу у проведенні подальших наукових розвідок щодо типологізації впливів в публічному управлінні та визначенні їх змістовної характеристики. На підставі концепції взаємозалежностей впливів, доцільним буде здійснити їх групування відповідно до сфери публічного управління, зокрема: впливи, що викликають певні зміни в публічній сфері); впливи, що дають можливість побудувати систему впливів, зпроектувати їх); впливи, що спрямовані на різні сфери публічного управління та адміністрування).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. У сучасних науково-прикладних дослідженнях виокремлюються різні підходи до розуміння впливів, що характеризує їх як складне та

багатогранне явище. У зарубіжних дослідженнях представлені різні типи впливів в системі публічного управління, втім, зроблено наголос на їх постійному взаємозв'язку. Так, серед зарубіжних науковців можна виділити найбільш вагомні праці, що визначають теоретико-методологічне та практичне підґрунтя щодо розуміння впливів в системі публічного управління, зокрема: Дж. Т. Таунсенд і Я. Лю (2022) впливи в публічному управлінні визначають як концепцію, що постійно розвивається протягом багатьох років [17]; Р. Ноггел (2012) тлумачить впливи як складне явище [9]; розуміється комплекс впливів в державному управлінні (політичний, управлінський, соціальний, економічний, інституційний, маніпулятивний, правовий, психологічний, медіа вплив тощо) [1-3; 5-6; 7-13]. За визначенням Б. Г. Петерса, Ж. П'єра, Е. Соренсена, Дж. Торфінга (2022) зміни, що виникають в системі публічного управління обумовлені зростанням інтерактивних та спільних форм управління, які стають можливими тільки за умови здійснення інтеграції впливів та їх методів [10]. Р. К. Гомес, С. П. Осборн, П. Гварнієрі (2020) стверджують, що ефективність впливу залежить від узгодженості інтересів всіх зацікавлених сторін в процесі вироблення суспільної цінності [6]. Вплив в соціальних системах, на думку Р. Бренера (2011) залежить від побудові мережі людських взаємозв'язків та системи поглядів [3]. Аналіз зазначених джерел продемонстрував відсутність єдиного підходу серед зарубіжних дослідників щодо єдиного підходу до розуміння впливів в публічному управлінні та окреслив перспективи щодо визначення їх типології.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає у представленні систематизації типів впливів в публічному управлінні на підставі аналізу наукових і прикладних джерел.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

У зарубіжних науково-прикладних підходах виокремлюється велика кількість різних типів впливу. Втім, кожен із типів є пов'язаний між собою, характеризуються наявністю взаємозв'язків, де одні типи призводять до інших. Інституційні визначення впливу, здебільшого, перелічують види впливів та не надають класифікації їх розуміння. Серед зарубіжних досліджень виокремлюються класифікація, яка виділяє десять типів впливів:

1. Вплив на розуміння та усвідомлення – стосується залучення громадськості та вміння визначати власний внесок у громадську діяльність. Це може виражатися у формуванні нового погляду або новій оцінці на проблему, яка потребує першочергового вирішення. Як правило, такі проблеми не знаходять своє належне висвітлення в ЗМІ та потребують додаткового вивчення. Важливим є те, що громадськість усвідомлює проблему, що вже само по собі впливає на подальший результат взаємодії або спільної діяльності. Фахівці вважають, що саме вплив усвідомлення та розуміння часто призводить до інших типів впливу, такі як ставлення, відношення, відповідальність [19].

2. Ставлення та зміна погляду - залучення громадськості може призвести до нового сприйняття альтернативних поглядів і більш позитивного сприйняття проблеми серед людей. Це вважається перевагою, оскільки призводить до зменшення упередженого ставлення до інших. Зміни у ставленні часто призводять до змін у моделі поведінки, підходах до прийняття рішень та надають можливість визначити необхідний інструментарій впливу, який призведе до бажаного результату [19].

3. Економічний вплив та його наслідки - залучення громадськості може призвести до зменшення кількості звернень до органів державної влади або наприклад, звернень за медичною допомогою. Результат може досягатися у вигляді створення нового продукту чи

послуги. Окрім того, наслідки економічного впливу можуть продемонструвати, що нова чи існуюча політика не досягає (або не досягає) своєї мети. Система проведених впливів дає можливість кількісно оцінити економічну вигоду для суспільства від нової політики, або оцінити переваги втручання для природного середовища за допомогою методів грошової оцінки [19].

4. Вплив на навколишнє середовище - екологічні переваги можуть бути лише для природи (без відчутної користі для людей) або для природи та людей. Вплив може призвести до змін у поведінці людини, які принесуть користь природі (наприклад, зменшення споживання або використання пластику). Оцінка впливу може бути проведена через екологічні переваги для людей з точки зору розуміння та обізнаності. Втім, є впливи, які важко виміряти, такі як культурні чи духовні вигоди, що виникають від взаємодії з природою. Як наголошують дослідники, виокремлюється все більше підходів із соціальних, гуманітарних наук, мистецтва для оцінки такого роду впливів [19].

5. Вплив на здоров'я та самопочуття - стосується змін в таких галузях як клінічна медицина, громадська охорона здоров'я та біомедичні науки. Результати досліджень в цих науках можуть знизити смертність і захворюваність у певних групах пацієнтів за допомогою втручань, таких як нові ліки та методи лікування хвороб і станів, або втручань у сфері охорони здоров'я, спрямованих на зміну індивідуальної поведінки до більш здорових результатів тощо [19].

6. Вплив політики – його результат вимірюється через досягнення суспільного блага та рівня задоволеності політикою з боку громадян. Це може бути внесок в нові або змінені закони, нормативні акти чи інші політичні механізми, які дозволяють задовольнити визначену потребу [19].

7. Інші форми впливу на прийняття рішень і зміну поведінки. Це стосується зміни ставлення певної групи до інших і ця зміна ставлення може потім перетворитися на зміни в поведінці. Вплив цих змін у поведінці може призвести до інших впливів [19].

8. Культурний вплив – це впливи в організаціях, соціальних групах або суспільстві, які приносять переваги членам цих груп або тим, з ким вони взаємодіють [19].

9. Інші впливи, які призводять до соціальних наслідків. Виражається у перевагах для конкретних соціальних груп або суспільства [19].

10. Спроможність або підготовленість – це впливи, які призводять до майбутніх вигод або, які роблять окремих осіб, групи чи організації більш підготовленими та краще сприймають зміни. Тут йдеться про розробку нової інфраструктури, обладнання та інше, що може принести переваги майбутнім користувачам [19].

Інша класифікація типів впливів визначає такі як: комплексний вплив, що містить політичну, соціальну та економічну складову; домінуючий вплив; міжособистісний вплив. Такий розподіл ґрунтується на позиції, що вплив на людей має змусити змінити ставлення до проблеми, підвищити рівень громадянської активності та відповідальності та навіть сформулювати нове мислення [16].

В типології впливів виокремлюється вплив на оточуючих, який містить такі складові як:

- ситуаційний вплив (найпоширеніший вид впливу, заснований на авторитеті та лідерстві; вплив залежить від ситуації та середовища, в якому знаходиться об'єкт впливу; наслідки впливу напряду залежать від конкретної ситуації (це стосується також і політики);

- тимчасовий вплив (це вплив через певні дії, які викликають у інших людей бажання брати участь в конкретній діяльності; він повинен базуватися на поточній продуктивності та

результатах);

- тривалий вплив (ґрунтується на послідовності діяльності з впливів на людей; цей тип впливу не є примусовим; цей вплив пропонує наслідувати поведінку, дії або слідувати за лідером тощо; вплив може формувати цінності та настанови; методи впливу обираються в залежності ціннісних орієнтирів) [20].

В зарубіжних наукових підходах виокремлюються й інші впливи, такі як:

- вплив державної політики, який передбачає досягнення компромісу із зацікавленими сторонами. Зроблено наголос на факторах впливу, які включають громадську думку, економічні умови, нові наукові відкриття, технологічні зміни, групи інтересів, неурядові організації, бізнес-лобіювання та іншу політичну діяльність. Багатоаспектність факторів впливу визначають напрями змін державної політики, в тому числі в умовах кризи;

- вплив громадської думки, який здійснюється через виборчу політику, мітинги громадян, активні дії, які впливають на урядовців та державну політику в цілому;

- вплив технологічного процесу на державну політику, оскільки остання характеризується змінами разом із технологічними винаходами. Група інтересів включає добровільні асоціації, професійні організації, громадські групи, орієнтовані на певну справу. Даний вид впливу включає рекламні засоби, освітні та просвітницькі заходи, які відповідають інтересам громадськості та місіям громадських організацій;

- вплив бізнесу на державну політику на основі колективної співпраці з урядом, що дозволяє поєднувати інтереси зацікавлених сторін [4].

У зарубіжних розвідках в межах концепції New Public Management, виокремлено:

- політичний вплив в системі державного управління - стратегічні менеджери вищого рівня залучені до розробки державної політики та формують суспільну цінність. Зроблено акцент на стратегічному управлінні громадськими організаціями. Запровадження даного підходу надає можливість спільно розробляти стратегічні плани, виробляти концепцію організаційного бачення та суспільних ціннісних пропозицій;

- вплив процесу демократизації, який встановлює новий вид взаємозв'язків між державним та приватним сектором. Демократизація процесу державного управління залежить від готовності державних службовців заохочувати комерційні та некомерційні зацікавлені сторони, а також громадськість брати участь у спільних заходах задля вирішення складних проблем, які державний сектор не може вирішити самостійно [10].

Наступна група дослідників констатують, що зміна системи публічного управління обумовлена зростанням інтерактивних, спільних форм управління та впливами, які є основою переворень. Відзначається, що зарубіжні уряди залучають комерційні і некомерційні зацікавлені сторони до процесу управління, що підвищує ефективність, демократичну легітимність та інноваційність державного управління. З цієї позиції, зроблено наголос на доцільності переосмислення ролі лідерства та управління, відходу від ієрархічного бюрократичного контролю до «метауправління», яке має на меті вплинути на продуктивність управління, розвинути управлінські мережі та встановити нові види партнерств, продуктивність мереж, партнерств та інших типів спільного управління. Спільне управління та метауправління надають можливість зосереджуватися на політичних і демократичних наслідках залучення громадян до процесів державного управління, що, як правило, збільшує кількість політичних акторів, які прагнуть впливати на розподіл цінностей у суспільстві [10].

В межах типології впливів зарубіжні науковці виділяють вплив зацікавлених сторін і ефективність місцевого самоврядування. На їх думку, відсутній певний алгоритм дій, який би стимулював громадські організації до активної співпраці з органами влади. Цю проблему

вони пояснюють різноманіттям інтересів і повноважень, з якими дана громадська організація має мати справу у своїй щоденній діяльності. В основу аналізу покладено теорію зацікавлених сторін Фрімена (1984 р.), яка за визначенням авторів публікації використовувалася як допоміжна теорія для пояснення відносин організації з її оточенням. Спочатку ця теорія вважалася базованою на приватному секторі. Пізніше за допомогою інших вчених були розроблені інструменти, які допомагали ідентифікувати зацікавлених сторін та стимулювати їх поведінку орієнтовану на активну співпрацю [6].

Зацікавлена сторона визначається з позицій впливів на досягнення цілей організації. До останніх відносять як громадські організації, так і органи місцевого самоврядування. Їх також розуміють як громадські організації. Йдеться про те, хто і яким чином здійснює вплив на прийняття рішень і досягнення цілей організації. В зарубіжних дослідженнях [6] виокремлюються декілька напрямів вивчення впливів, зокрема з позицій:

- впливу на результати;
- ідентифікації зацікавлених сторін, які дійсно впливають на рішення, визначаючи наскільки вони впливові та які є способи боротьби з цими впливами;
- розроблених структур для оцінки впливу зацікавлених сторін;
- визначення факторів, які стоять за продуктивністю державних установ, а саме: ресурси, лідерство, менеджмент, регулювання та контроль. Це вважається найважливішими джерелами впливу органів місцевого самоврядування;
- визначених основ для розуміння впливу зацікавлених сторін на виживання приватних організацій;
- впливу зацікавлених сторін як визначального фактору діяльності уряду;
- послуг, які надаються місцевою владою, і які впливають на безліч зацікавлених сторін. Останні поводитимуться інакше, аніж ті, на кого впливають інші послуги;
- впливу зацікавлених сторін як критичної проблеми для стратегічного планування державних і некомерційних організацій;
- тиску громадських організацій на процеси прийняття рішень органами влади як одного з видів впливу;
- встановлення моделі (п'ятисторонньої) для зображення джерел впливу, з яким стикається певна місцева влада з боку зовнішніх і внутрішніх зацікавлених сторін під час прийняття рішень. Такими джерелами є регулювання, співпраця, встановлення порядку денного, легітимізація та контроль;
- впливу зацікавлених сторін через соціальні мережі;
- впливу зацікавлених сторін на прийняття рішень в управлінні проєктами;
- впливу зацікавлених сторін на продуктивність [6].

Є дослідження, в яких наводяться характеристики таких типів впливів як: конформізм (здатність людей піддаватись впливу інших) та авторитаризм (схильність людей піддаватись владі) [14].

У деяких дослідженнях проведено зіставлення між владою, авторитетом та впливом. Вплив розуміють як зміну думки чи поведінки інших. При здійсненні впливу в соціальних системах мається браться до уваги мережа соціальних взаємозв'язків та системи поглядів. При цьому, впливові особи не змінюють думок чи поведінки, а особи впливу створюють мотив, каталізатор або силу, яку люди використовують, щоб змінити себе. Владу тлумачать як здатність впливової особи (людини, групи чи установи) змінювати людей тим чи іншим способом. Визначено дві рушійні сили: сила впливати і сила змінювати. Таким чином, влада, яка насправді має значення, є атрибутом системи, а не атрибутом впливових осіб. Авторитет

також розглядається як атрибут системи. Р. Бренер (Brenner R., 2011) зазначає, що коли оцінюється ефективність спроб впливу, легітимність влади має менше значення, ніж точний тип повноважень, якими особа, на яку вплинули, наділила впливову особу [3].

Наступні науковці характеризують вибіркового впливу, який вважають видом маніпулятивного впливу. Дослідниками зауважено, що такий вплив має певну ментальну архітектуру і впливає на прийняття рішення. Вибірковий вплив розглядається як концепція, яка постійно розвивалася протягом багатьох років [17]. Дослідники виокремлюють декілька видів вибіркового впливу:

- типовий підхід до використання вибіркового впливу полягає у визначенні того, як зовнішній фактор, зазвичай експериментальний може змінити деяку залежну змінну, пов'язану з психологічним процесом;

- вибіркового впливу Штернберга, який виконується тоді і тільки тоді, коли існують дві експериментальні змінні. За умовчанням визнається, що найбільш квінтесенційна форма вибіркового впливу відбувається в контексті стохастичної незалежності окремих підпроцесів;

- чистий вибіркового впливу діє в послідовних односпрямованих системах. Чистий вибіркового впливу діє в паралельних системах;

- невибіркового впливу;

- прямиї і непрямий невибіркового впливу.

- опосередкований невибіркового впливу [17].

Є науковий погляд, який визначив нове розуміння маніпуляції як відмінних дій від звичайних впливів, зокрема – це «модель маніпуляції задоволенням». Маніпуляція розуміється як форма впливу, коли маніпулятор намагається модулювати афективні стани маніпульованого, пропонуючи певну мету (дія, продукт тощо), яка сприймається як приємна/неприємна, але при цьому маніпульований залишається, принаймні в мінімальному сенсі, вільно вибирати чи не вибирати цю мету. З цієї позиції, термін «маніпуляція» використовується як засудження спроби впливу [5].

Розуміння маніпуляції як впливу широко застосовується в зарубіжній практиці державного управління і у міждержавних відносинах. Так, у 2024 р. було підписано меморандум між США та Італією щодо розширення співпраці стосовно протидії маніпулювання інформацією іноземних держав. В документі йдеться про те, що іноземна держава може маніпулювати інформацією шляхом використання дезінформації та пропаганди. Це є транснаціональною загрозою безпеці, яка може створювати або використовувати розбіжності всередині та між країнами, поставити під загрозу чесність виборів і підірвати суспільну довіру до уряду. Фактично США та Італія заключили договір для скоординованих дій проти іноземної дезінформації [15].

Зарубіжні дослідники виокремлюють різні види маніпуляцій, притаманних державному управлінню, зокрема:

- політична маніпуляція [9; 18];

- управлінські / інституційні маніпуляції [1];

- медіаманіпуляції [8];

- маніпуляції у соціальних мережах [13];

- інформаційні маніпуляції [2; 7];

- правові маніпуляції [12];

- психологічні маніпуляції [12];

- економічні маніпуляції [12].

Є дослідження, які акцентують увагу на тому, що маніпулювання громадською думкою через соціальні платформи зараз є відкрито критичною проблемою, яка загрожує суспільному життю. Глибока трансформація суспільства, під час якої ми спостерігаємо прогресуюче послаблення інституцій, втрату ролі представництва як проміжних органів політичних партій та медіатизацію процесів, що стоять за формуванням громадської думки, усе це глибоко дестабілізує особи [11].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведений аналіз зарубіжних науково-прикладних досліджень стосовно впливів в публічному управлінні надав можливість систематизовано типи впливів: 1) за суб'єктами: колективний вплив; міжособистісний вплив; вплив зацікавлених сторін і ефективність місцевого самоврядування; вплив лідерства; (лідерство); вплив на прийняття; 2) за соціальним значенням: соціальний вплив; вплив окремих соціальних груп; 3) за значенням для економічного розвитку: інвестування впливу; вплив на розвиток; економічні наслідки впливу; 4) за наслідками: позитивні та негативні впливи; вплив спроможності та підготовленості; публічне прогнозування (передбачає наслідки проблемних дій); вплив на результати; 5) за рівнями: первинні та вторинні впливи; 6) за тривалістю: довгострокові та короткострокові впливи; ситуаційний вплив; тимчасовий вплив; тривалий вплив; 7) за способом: прямі чи опосередковані впливи; навмисні чи ненавмисні; вплив позиції; прихований вплив; 8) за очікуваннями: бажаний; небажаний; 9) за залученням громадськості: вплив на розуміння та усвідомлення; зміна ставлення; зміна поведінки; обговорення та вирішення проблем; вплив громадської думки; 10) за середовищем: вплив на навколишнє середовище; суспільний вплив; вплив на громадськість; вплив на органи влади; вплив на екологію; 11) за політичним значенням: вплив на політику; політичних вплив; вплив державної політики; вплив технологічного процесу на державну політику; вплив бізнесу на державну політику; впливи при виробленні політики; 12) за значенням для здоров'я населення: вплив на здоров'я; 13) за перевагами: культурний вплив (впливи в організаціях, соціальних групах або суспільстві, які приносять переваги членам цих груп); 14) за домінуванням: панівний вплив; вплив авторитету; маніпулятивний вплив; тиск як вплив громадських організацій на процеси прийняття рішень; конформізм; авторитаризм; вплив авторитетних осіб; 15) за стилем впливу: перемикання; раціоналізація; відстоювання; надихання; ведення переговорів; сила прикладу; 16) за керуванням групами людей: психологічний вплив; маніпулятивний вплив; культивування (ЗМІ); порядок денний (ЗМІ); соціальне навчання; вибірковий вплив як вид маніпулятивного впливу; «модель маніпуляції задоволенням»; політична маніпуляція; медіаманіпуляції; маніпуляції у соціальних мережах; інформаційні маніпуляції; правові маніпуляції; психологічні маніпуляції; економічні маніпуляції; маніпулювання громадською думкою через соціальні платформи; 17) за впливом управлінських систем: вплив нових систем управління; вплив процесу демократизації; спільне управління; впливів на досягнення цілей організації; вплив органів місцевого самоврядування; вплив послуг, які надають органи місцевого самоврядування на зацікавлених сторін; впливи аналітичних центрів; 18) за міжнародним рівнем: бюрократичний вплив на рівні міжнародних організацій; розширення співпраці стосовно протидії маніпулювання інформацією.

Література

1. Aragão R., Linsi L. Many shades of wrong: what governments do when they manipulate statistics. *The International Political Economy of Macroeconomic Statistics*. 2020. P. 88-113. URL: <https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1769704>;

2. Arnaudo D., Bradshaw S., Ooi H. H., Schwalbe K., Studdart A., Zakem V., Zink A. Combating Information Manipulation: A Playbook for Elections and Beyond. 2021. URL: <https://www.iri.org/resources/combating-information-manipulation-a-playbook-for-elections-and-beyond/>
3. Brenner R. Power, Authority, and Influence: A Systems View. Point Lookout: a free weekly publication of Chaco Canyon Consulting. 2011. Vol. 11. Iss. 28. URL: <https://chacocanyon.com/pointlookout/110713.shtml>
4. Factors That Influence Public. 2023. URL: https://saylordotorg.github.io/text_the-sustainable-business-case-book/s07-01-factors-that-influence-public-.html
5. Fischer A. Then again, what is manipulation? A broader view of a much-maligned concept. 2022. Vol. 25. Iss. 2. P. 170-188. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13869795.2022.2042586>
6. Gomes R. C., Osborne S. P., Guarnieri P. Stakeholder influence and local government performance: a systematic literature review. Revista de Administração Pública. 2020. Vol. 54. Iss. 3. P. 448-467. URL: <https://www.redalyc.org/journal/2410/241064754006/html/>
7. Information Manipulation: A Challenge for Our Democracies. A Report by the Policy Planning Staff (CAPS) of the Ministry for Europe and Foreign Affairs and the Institute for Strategic Research (IRSEM) of the Ministry for the Armed Forces, Paris, August 2018. 210 p. URL: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/information_manipulation_rvb_cle838736.pdf
8. Media Manipulation & Disinformation. 2021. URL: <https://datasociety.net/research/media-manipulation/>
9. Noggle R. Manipulation in Politics. 2012. URL: <https://philarchive.org/archive/NOGMIP>
10. Peters B. G., Pierre J., Sorensen E., Torfing J. Bringing political science back into public administration research. Governance: An International Journal Of Policy, Administration And Institutions. 2022. Vol. 35. Iss. 4. P. 961-982. URL: <https://doi.org/10.1111/gove.12705>
11. Pira F. Disinformation a problem for democracy: profiling and risks of consensus manipulation. Conceptual Analysis article. Media Governance and the Public Sphere. 2023. Vol. 8. URL: <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1150753>
12. Posner E. A. The Law, Economics, and Psychology of Manipulation. 2015. URL: https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?Article=2420&context=law_and_economics
13. Stricot M. How social networks manipulate public opinion. Newscnrs. 2022. URL: <https://news.cnrs.fr/articles/how-social-networks-manipulate-public-opinion>
14. The power of other people's influence – conformism and authority figures. Reliably about psychology and neurobiology. 2022. URL: <https://neuroskoki.pl/en/the-power-of-other-peoples-influence-conformism-and-authority-figures/>
15. The United States of America and Italy Sign Memorandum of Understanding to Expand Collaboration on Countering Foreign State Information Manipulation. Media Note. 2024. URL: <https://www.state.gov/the-united-states-of-america-and-italy-sign-memorandum-of-understanding-to-expand-collaboration-on-countering-foreign-state-information-manipulation/>
16. Three Types of Influence. Emergency Management Institute. URL: https://emilms.fema.gov/is_0240c/groups/155.html
17. Townsend J. T., Liu Ya. Varieties of Selective Influence: Toward a More Complete Taxonomy and Implications for Systems Identification. Mathematics. 2022. Vol. 10 (7). URL: <https://doi.org/10.3390/math10071059>
18. Ware A. The Concept of Manipulation: Its Relation to Democracy and Power. British

Journal of Political Science. 1981. Vol. 11. Iss. 20. P. 163-181. URL: <https://www.jstor.org/stable/193581>

19. What types of impact are there? Fast track impact. URL: <https://www.fasttrackimpact.com/what-types-of-impact-are-there-subp>

20. 3 Types of Influence. Ty Bennett. URL: <https://tybennett.com/3-types-of-influence/>

References

1. Aragão, R., & Linsi L. (2020). Many shades of wrong: what governments do when they manipulate statistics. *The International Political Economy of Macroeconomic Statistics*. P. 88-113. URL: <https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1769704>;

2. Arnaudo, D., Bradshaw, S., Ooi, H. H., Schwalbe, K., Studdart, A., Zakem, V., & Zink A. (2021). *Combating Information Manipulation: A Playbook for Elections and Beyond*. URL: <https://www.iri.org/resources/combating-information-manipulation-a-playbook-for-elections-and-beyond/>

3. Brenner, R. (2011). *Power, Authority, and Influence: A Systems View*. Point Lookout: a free weekly publication of Chaco Canyon Consulting. Vol. 11. Iss. 28. URL: <https://chacocanyon.com/pointlookout/110713.shtml>

4. Factors That Influence Public (2023). URL: https://saylordotorg.github.io/text_the-sustainable-business-case-book/s07-01-factors-that-influence-public-.html

5. Fischer, A. (2022). Then again, what is manipulation? A broader view of a much-maligned concept. Vol. 25. Iss. 2. P. 170-188. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13869795.2022.2042586>

6. Gomes, R. C., Osborne, S. P., & Guarnieri, P. (2020). Stakeholder influence and local government performance: a systematic literature review. *Revista de Administração Pública*. Vol. 54. Iss. 3. 3. 448-467. URL: <https://www.redalyc.org/journal/2410/241064754006/html/>

7. *Information Manipulation: A Challenge for Our Democracies* (2018). A Report by the Policy Planning Staff (CAPS) of the Ministry for Europe and Foreign Affairs and the Institute for Strategic Research (IRSEM) of the Ministry for the Armed Forces, Paris. 210 p. URL: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/information_manipulation_rvb_cle838736.pdf

8. *Media Manipulation & Disinformation* (2021). URL: <https://datasociety.net/research/media-manipulation/>

9. Noggle, R. (2012). *Manipulation in Politics*. URL: <https://philarchive.org/archive/NOGMIP>

10. Peters, B. G., Pierre, J., Sorensen, E., Torfing, & J. (2022). Bringing political science back into public administration research. *Governance: An International Journal Of Policy, Administration And Institutions*. Vol. 35. Iss. 4. P. 961-982. URL: <https://doi.org/10.1111/gove.12705>

11. Pira, F. (2023). Disinformation a problem for democracy: profiling and risks of consensus manipulation. *Conceptual Analysis article. Media Governance and the Public Sphere*. Vol. 8. URL: <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1150753>

12. Posner, E. A. (2015). *The Law, Economics, and Psychology of Manipulation*. URL: https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?Article=2420&context=law_and_economics

13. Stricot, M. (2022). How social networks manipulate public opinion. *News.cnrs*. URL: <https://news.cnrs.fr/articles/how-social-networks-manipulate-public-opinion>

14. *The power of other people's influence – conformism and authority figures* (2022).

Reliably about psychology and neurobiology. URL: <https://neuroskoki.pl/en/the-power-of-other-peoples-influence-conformism-and-authority-figures/>

15. The United States of America and Italy Sign Memorandum of Understanding to Expand Collaboration on Countering Foreign State Information Manipulation. Media Note (2024). URL: <https://www.state.gov/the-united-states-of-america-and-italy-sign-memorandum-of-understanding-to-expand-collaboration-on-countering-foreign-state-information-manipulation/>

16. Three Types of Influence. Emergency Management Institute. URL: https://emilms.fema.gov/is_0240c/groups/155.html

17. Townsend, J. T., & Liu, Ya. (2022). Varieties of Selective Influence: Toward a More Complete Taxonomy and Implications for Systems Identification. *Mathematics*. Vol. 10 (7). URL: <https://doi.org/10.3390/math10071059>

18. Ware, A. (1981). The Concept of Manipulation: Its Relation to Democracy and Power. *British Journal of Political Science*. Vol. 11. Iss. 20. P. 163-181. URL: <https://www.jstor.org/stable/193581>

19. What types of impact are there? Fast track impact. URL: <https://www.fasttrackimpact.com/what-types-of-impact-are-there-subp>

20. 3 Types of Influence. Ty Bennett. URL: <https://tybennett.com/3-types-of-influence/>